

A tudományos bizonytalanságra adott jogi válaszok a környezeti döntéshozatalban

dr. Sulyok Katalin

Alapvető Jogok Biztosának Hivatala, Jövő Nemzedékek
Érdekeinek Védelmét Ellátó Biztoshelyettes Titkársága

ELTE ÁJK, Nemzetközi Jogi Tanszék, PhD hallgató

A környezeti döntéshozatal

	Term.tudomány	Jog
Cél	tudományos megalapozás	jogi döntéshozatal
Feladat	szakvélemény	értékválasztás
Kihívás	bizonytalanság	konszenzus hiánya

- Döntés a tudományon alapszik, ám az nem határozza meg egyértelműen az eredményt: a tudományos érvekről, a kockázatról kialakított társadalmi felfogásnak döntő szerepe van

A környezeti döntéshozatalban résztvevő tudományok közötti strukturális különbségek

	Természettudomány	Jog
tárgya	Sztochasztikus, nemlineáris rendszer	Determinisztikus folyamat
jellege	leíró („sein”)	előíró/normatív („sollen”)
okozatiság	Természetes okozatosság (<i>conditio sine qua non</i> okozatosság)	Jogi okozatosság (a természetes okok közül csak amit a jog relevánsnak tekint – túl távoli, túl bizonytalan nem ok)
(elvárt) eredmény	Valószínűségi kijelentés (bizonytalansággal terhelt)	Bizonyítottság (bináris ítélet)
küszöb	Szignifikancia szint	Kétséget kizáró bizonyítottság, bizonyítékok túlnyomó többsége, stb.
ítélet	igaz/hamis	jó/rossz → jogos/jogellenes

A tudományos bizonytalanság

- Emberi tudás végeessége, kiküszöbölhetetlen
- Forrásai:
 - 1) Az ökológiai folyamatok sztochaszticitása
 - 2) A modellezés hibái
 - 3) A nyert adatok hibái
 - 4) Az ökológiai következtetés sajátosságai
 - 5) A komplexitásból eredő megjósolhatatlanság
 - 6) A gyakorlati alkalmazás hibái
 - 7) A fogalmak félreérthetősége
 - 8) A nyelv szintjén jelentkező bizonytalanság

A tudományos bizonytalanság

- Probléma: nehéz kommunikálni a döntéshozók felé, ezért csökken az ökológiai tanács befolyása, bizalomhiány a tudományos érvekkel szemben
- A természettudomány feladata, hogy csökkentse és jól kommunikálja a döntéshozók felé. A jogászok feladata, hogy megfelelően értelmezzék

A bizonytalanságra adott jogi válaszok a környezeti szakpolitikában

- Két nagy kockázatkezelési módszer:
 - i. Elővigyázatossági alapelv (európai gyökerek)
 - ii. Sound science irányzat (amerikai gyökerek)
- Ma már az egyes nemzetközi egyezményekben gyakran keverednek
- Különböző jogi technikákat alkalmaznak illetve ugyanazon jogi eszközök eltérő súlyát, tartalmi jelentését képviselik

(i) Elővigyázatossági alapelv

- 1980-as évek óta többtucat nemzetközi egyezmény és belső jogi előírás hivatkozik rá
- Sokféle megfogalmazása ismert, a legtöbbet idézett a Riói Nyilatkozat 15. elve:
„Ahol súlyos vagy visszafordíthatatlan kár fenyeget, *a teljes tudományos bizonyosság hiánya* nem használható fel a környezetromlást megelőző/megakadályozó hatékony intézkedések elhalasztásának igazolására.”
- De bizonytalan: kötelező a fellépés vagy csak lehetőség?
- Eljárási következménye: kiterjesztő // megszorító
értelmezés: bizonyítási terhet megfordít // megfontoltan kell eljárni
- Kiterjesztő értelmezés kritikája: „paralyzing principle” (Sunstein, 2002)

(ii) Sound science irányzat

- A kockázatok szabályozásához nem elégzik meg a bizonytalansággal terhelt eredményekkel
- 0,05 szignifikancia szintű eredményeket fogad be
- Fő érv: „junk science-t” ki kell szűrni
- Szociológiai ok: biotechnológiai innovációk, felpörgött gazdasági igények
- Kritikusok: szabályozás ellehetetlenítését szolgálja, „paralysis by analysis” (pl. Kyoto nem ratifikálása)

Elővigyázatosság vs. Sound science

	Elővigyázatosság	Sound science
Bizonytalanságra adott válasz	szabályozás	szabályozás késleltetése
Kisebbségi vélemény	Döntő is lehet	Nem értékeli
Társadalmi tényezők fontossága	Társadalmi igény esetén kell szabályozás	Marginalizálja, elkendőzi szerepüket
Szabályozási módszere	<u>Keretegyezmény</u> + jegyzőkönyv	Keretegyezmény+ <u>jegyzőkönyv</u>
Hozzá köthető egyéb módszerek	Környezeti hatásvizsgálat	Daubert standard (peer-review)
Visszaélésszerű alkalmazás	Tudomány „átpolitizálása” (értékválasztás szerinti tudomány szolgáltatása illetve szelektív értékelése)	Társadalmi kérdésben való döntés „tudományba csomagolása” + szabályozás késleltetése
Szabályozási felhatalmazás	2001. évi Stockholmi POP Egyezmény felülvizsgálati bizottsága	1999. évi Rotterdami Egyezmény felülvizsgálati bizottsága (növényvédőszerek)

Következtetések

- Mindkét módszernek vannak hasznos jogi eszközei.
- A tudományos érvek mindkét felfogás szerint használhatók visszaélésszerűen is.
- A visszaélés megakadályozásában segít a két tudomány strukturális különbségeinek kölcsönös ismerete és szem előtt tartása, így különösen fontos a tudományos bizonytalanság tudatosítása, csökkentése és jobb kommunikációja.

Köszönöm a figyelmet!

E-mail:

sulyok.katalin@gmail.com